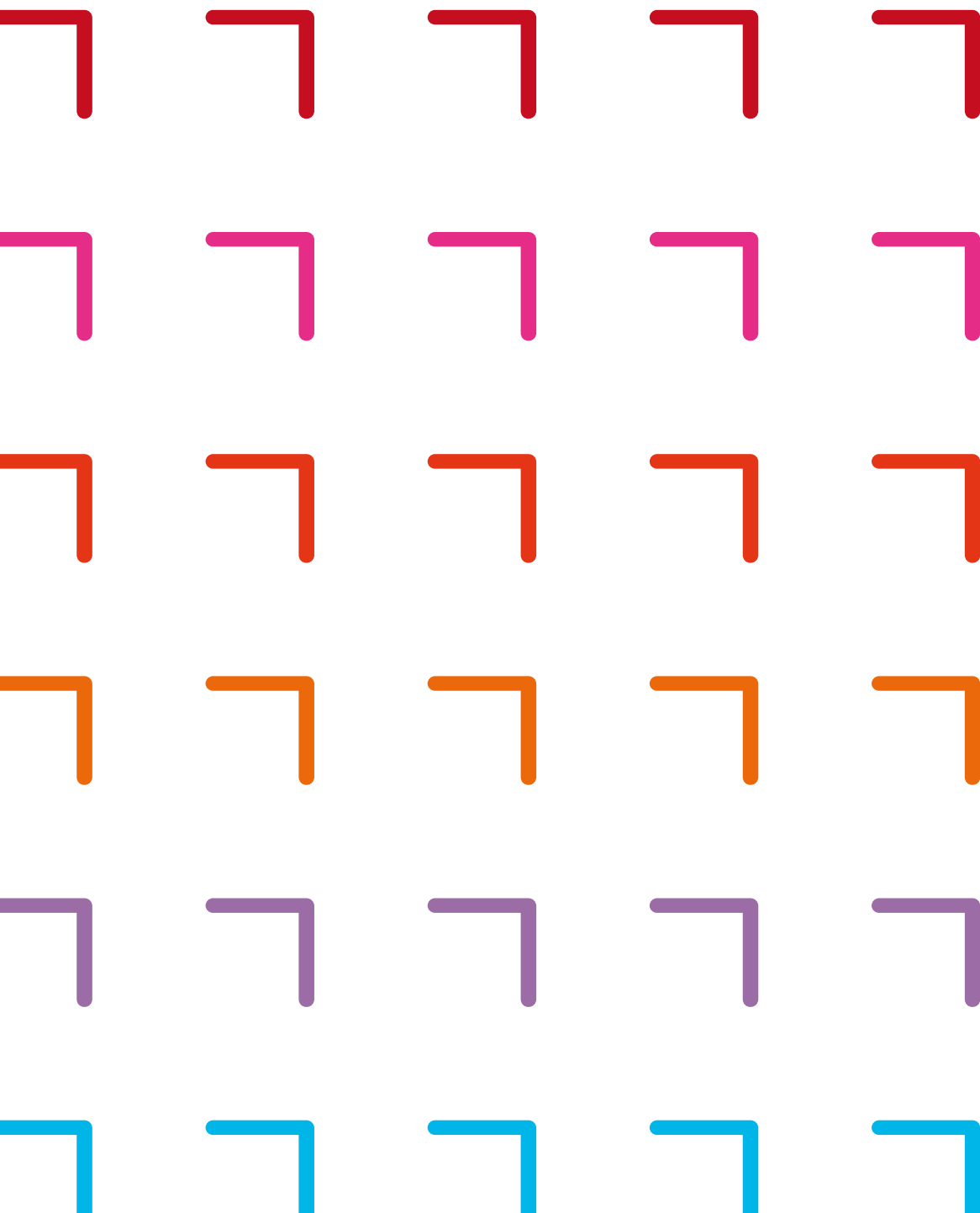

ADVIES 211
BELEIDSBRIEF 2015-2016
WERK, ECONOMIE,
WETENSCHAP EN INNOVATIE
19 NOVEMBER 2015

INHOUD

EXECUTIVE SUMMARY

MANAGEMENTSAMENVATTING

SITUERING

ADVIES

1. **INLEIDING: KENMERKEN JAARLIJKSE BELEIDSBRIEF**
2. **EVALUATIE WERKJAAR 2014-2015: HOOGGESPANNEN VERWACHTINGEN, MAAR CONTINUÏTEIT KOMT IN GEDRANG**
3. **TE HANDHAVEN PRINCIPES**
 - 3.1. **De vijf V's als impliciete uitgangspunten**
 - 3.2. **Resoluut inzetten op W&I en aanhouden van 3%-norm**
 - 3.3. **Evenwichten bewaren**
4. **AANBEVELINGEN EN VRAGEN BIJ DE PLANNEN 2015-2016**
 - 4.1. **Inzetten op beleidsadvies en -evaluatie**
 - 4.1.1. Inzetten op beleidsadvies 'policy for science' door uitrol VARIO
 - 4.1.2. Vlaamse Regering overtuigen van nut van 'science for policy'
 - 4.1.3. Inzetten op specifieke en algemene beleidsevaluaties
 - 4.2. **Aanpakken innovatieparadox door in te zetten op kennistransfer en valorisatie**
 - 4.3. **De eerste innovatieve bedrijfsnetwerken en speerpuntclusters**

- 4.4. Toegang tot investeringsmiddelen
- 4.5. Europese en internationale reflex
- 4.6. Een proactief Vlaanderen in het federale ruimtevaartbeleid
- 4.7. Blijvend investeren in eerste schakel van innovatieketen
- 4.8. Nieuwe FWO-selectieprocedures
- 4.9. BOF
- 4.10. Strategie voor onderzoeksloopbanen
- 4.11. Inzetten op ambitieus ondernemerschap
- 4.12. Activeren van innovatiepotentieel bij kmo's en grote ondernemingen

EXECUTIVE SUMMARY

In his annual policy paper Flemish minister Philippe Muyters summarizes his achievements in the domain of Labour, Economy, Science and Innovation of last year. Additionally, he details his plans for (the remainder of) 2015 and 2016. As has become tradition, the Flemish Council for Science and Innovation (VRWI) comments on the topics related to science, technology and innovation (STI) comprised in this paper.

Continuity is key

Last year's reforms of the organisational structures within the policy domain Economy, Work and Innovation (EWI) have proven to be very energy-demanding. As a consequence, the instruments and their reform have received lesser attention. The resulting discontinuity in financial means threatens the functioning of some Flemish STI-actors in 2016. The VRWI is worrisome about these developments and therefore underlines that it is key to guarantee the necessary continuity to these actors.

Stand by two principles

The VRWI urges the Flemish government to stand by two important principles. Firstly, the Flemish government must continuously draw the card of Science and Innovation and strive to obtain the 3% target. The government must stick to its growth path which will amount to a recurrent total of 500 million euros for the EWI policy domain in 2019 compared to 2014. This growth path means an accumulated 1 billion euros extra for EWI over the entire legislature. Secondly, when allocating its financial means, the Flemish government is to guard the balance on four fronts: oriented vs. non-oriented means, demand vs. supply-driven means, cluster- vs. mainstream policy means, and innovation vs. entrepreneurship means.

Finally, the VRWI also comments on certain more specific plans for 2015-2016 included in the policy paper, i.e. the meagre progress in the founding process of VARIO, the use of policy research centres, the low success rates for FWO PhD fellowships and research projects in relation to application behaviour, and the planned evaluation and revision of selection processes in the FWO.

MANAGEMENTSAMENVATTING

In zijn Beleidsbrief 2015-2016 brengt Vlaams minister Philippe Muyters verslag uit van zijn realisaties op het vlak van Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie (WEWI) van het voorbije jaar en blik hij vooruit naar zijn plannen voor 2015-2016. Traditiegetrouw formuleert de VRWI hierbij proactief enkele aanbevelingen voor wat Wetenschap en Innovatie (W&I) betreft.

De VRWI vindt dat er het voorbije jaar heel veel energie is gegaan naar de hervorming van de organisatiestructuren binnen het EWI-landschap. Bijgevolg kregen de instrumenten en hun hervorming minder aandacht. Hierdoor verkeren sommige W&I-actoren momenteel in een zeer onzekere situatie qua werking en financiering en kijkt de VRWI enigszins bezorgd uit naar 2016. Het komt erop aan voor hen de nodige continuïteit te verzekeren.

De VRWI rekent erop dat de Vlaamse Regering het komende jaar blijft vasthouden aan twee te koesteren principes. Ten eerste moet de Vlaamse Regering resoluut blijven inzetten op W&I en streven naar de 3%-norm. Ze moet vasthouden aan haar vooropgestelde groeipad dat zal resulteren in een totaal recurrent bedrag van 500 miljoen euro aan bijkomende EWI-middelen in 2019 ten opzichte van 2014. Dit betekent een gecumuleerd bedrag van 1 miljard euro extra aan EWI-middelen over de hele legislatuur. Ten tweede moet de Vlaamse Regering bij het inzetten van de middelen vier evenwichten bewaken: tussen gerichte en niet-gerichte middelen, tussen vraag- en aanbodgedreven, tussen cluster- en reguliere, en tussen innovatie- en ondernemerschapsmiddelen.

Daarnaast formuleert de VRWI nog commentaar bij enkele concrete plannen voor 2015-2016:

- De VRWI is teleurgesteld dat de beleidsbrief onder het thema 'beleidsadvies' nagenoeg uitsluitend aandacht heeft voor 'science for policy' en slechts één zin besteedt aan 'policy for science', t.t.z. aan de nieuw op te richten Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen of VARIO.
- Wat 'science for policy' betreft, roept de Raad alle ministers van de Vlaamse Regering op om blijvend te investeren in structurele kanalen voor beleidsondersteunend onderzoek.
- De VRWI maant de Vlaamse Regering aan om blijvend in te zetten op samenwerking en co-creatie tussen bedrijven en kennisinstellingen, niet enkel binnen het clusterbeleid en het Nieuw Industrieel Ondernemen (NIO), maar ook binnen het regulier beleid. Diverse actoren (universiteiten, hogescholen, SOC's, enz.) en instrumenten (IOF, ICON, Baekelandt-mandaten, enz.) vervullen hierbij een wezenlijke rol en verdienen blijvend

ondersteuning voor deze activiteiten.

- De VRWI kijkt vol verwachting uit naar de eerste innovatieve bedrijfsnetwerken en speerpuntclusters binnen het in 2016 uit te rollen clusterbeleid. Over de speerpuntclusters wenst de Raad vooraf nog een aantal verduidelijkingen rond modaliteiten en criteria.
- De beleidsbrief heeft terecht aandacht voor de toegang tot investeringsmiddelen en de nood aan stroomlijning van de instrumenten binnen PMV, maar de VRWI vindt deze initiatieven in schril contrast staan met het voorstel van de federale regering tot invoering van een speculatietaks. De interesse van particuliere beleggers om te investeren in small cap en mid cap technologiebedrijven in Vlaanderen dreigt hiermee immers te verdwijnen.
- De VRWI vindt de beleidsbrief getuigen van een sterke internationale en Europese reflex, en is van mening dat de ‘Vlaamse strategie voor internationale samenwerking in EWI’ de bedoeling moet hebben om tot een afwegingskader te komen voor de cofinanciering van Europese projecten, conform Advies 163. Eveneens wil de VRWI structurele financiering voor alle binnen Hercules positief geëvalueerde ESFRI-projecten. Voorlopig kunnen slechts vier hierop rekenen. Tegelijkertijd maant de VRWI de Vlaamse Regering aan om voorzichtige standpunten in te nemen in het Europese debat over Open Science en alle relevante stakeholders hierbij te betrekken.
- Hoewel ruimtevaartonderzoek een federale materie is, heeft de VRWI bij het begin van de legislatuur in zijn Advies 200 aangedrongen op een proactieve houding van de Vlaamse overheid ten aanzien van de federale hervormingen ter zake. Vlaanderen moet zich verzekeren van een evenwichtige vertegenwoordiging in het Interfederaal Ruimtevaartbureau en via deze weg van een hogere return op zijn investeringen in ruimtevaart.
- In de beleidsbrief kaart de Vlaamse Regering de lage slaagpercentages aan, maar formuleert ze geen oplossing. De VRWI vindt dit nochtans een prioritair probleem. Vooral de slaagkansen voor FWO-projecten zijn ondermaats, en door de recente afbouw van de postdocfinanciering door de federale overheid, ontstaat er ook een acuut probleem voor FWO-postdocs, stelt de VRWI. Extra middelen zouden dan ook prioritair hierheen moeten vloeien. Anderzijds vindt de VRWI het positief dat de Vlaamse Regering de problematiek van de lage slaagpercentages behandelt in samenhang met het aanvraagdgedrag van mandaten en projecten. Dat zou van naderbij bekeken moeten worden, eventueel samen met de doorlichting van de FWO-selectieprocedures die gepland is in 2016.

SITUERING

Op 16 oktober 2015 heeft Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport Philippe Muyters zijn Beleidsbrief 2015-2016 Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie (WEWI) meegedeeld aan de Vlaamse Regering en vervolgens op 19 oktober 2015 ingediend bij het Vlaamse Parlement.

Naar goede gewoonte en conform het kaderdecreet bij de strategische adviesraden brengt de VRWI een proactief advies uit bij de beleidsbrief voor wat Wetenschap en Innovatie (W&I) betreft.

De W&I-begroting voor 2016 is nog niet opgenomen in dit advies. De VRWI zal die analyseren en van aanbevelingen voorzien in een apart advies dat wellicht midden december 2015 zal verschijnen.

De Commissie Wetenschapsbeleid (CWB) en de Commissie Innovatiebeleid (CIB) hebben het advies voorbereid tijdens hun zitting van 12 november.

De Raad heeft de beleidsbrief en het ontwerpadvies besproken tijdens zijn zitting van 19 november en het advies vervolgens goedgekeurd.

ADVIES

1. INLEIDING: KENMERKEN JAARLIJKSE BELEIDSBRIEF

In een beleidsbrief geeft elke minister een overzicht van wat hij het voorbije werkjaar heeft gerealiseerd en wat de intenties zijn voor het volgende jaar met het oog op de uitvoering van het regeerakkoord. In een jaarlijkse beleidsbrief concretiseert elke minister m.a.w. de beleidsnota die hij aan de start van een nieuwe bestuursperiode uitbrengt en waarin hij in grote lijnen aangeeft hoe hij voor zijn bevoegdheden tijdens de komende regeerperiode de strategische keuzes uit het regeerakkoord zal realiseren. Een beleidsbrief maakt ook de link met de budgettaire gegevens in de ontwerp-uitgavenbegroting. Het zijn de departementen in samenwerking met de agentschappen die de ontwerp-beleidsbrieven uitwerken en voorbereiden, overeenkomstig de afspraken in de beleidsraad. Aan de opmaak van beleidsnota's en beleidsbrieven gaan geen consultaties van het maatschappelijk middenveld vooraf (<https://www.bestuurszaken.be/de-beleidscyclus>).

Bovenstaande kenmerken zorgen ervoor dat een beleidsbrief doorgaans weinig verrassend of vernieuwend is. Het document combineert gewoon een verslag van het vorige jaar met een planning voor het komende jaar. De VRWI beperkt zijn advies bij deze beleidsbrief dan ook tot een algemene evaluatie van het eerste werkjaar van de huidige legislatuur 2014-2015 (hoofdstuk 2), enkele te handhaven principes in het EWI-domein (hoofdstuk 3) en enkele aanbevelingen en vragen bij de planning voor 2015-2016 (hoofdstuk 4).

2. EVALUATIE WERKJAAR 2014-2015: HOOGGESPANNEN VERWACHTINGEN, MAAR CONTINUÏTEIT KOMT IN GEDRANG

In de Beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie (WEWI) 2014-2019 (van 24 oktober 2014) heeft de nieuwe Vlaamse Regering een aantal grote werven aangekondigd binnen het EWI-landschap voor de huidige legislatuur. De VRWI heeft die van commentaar voorzien in Advies 199A (van 27 november 2014) en Advies 199B (van 18 december 2014), met inbegrip van de begrotingsplannen (Advies 199C, 18 december 2014).

Tijdens het voorbije jaar heeft de Vlaamse Regering deze plannen voorbereid en/of opgestart. De VRWI heeft ze telkens – proactief of reactief – becommentarieerd. Het gaat hier om volgende adviezen, allemaal beschikbaar op www.vrwi.be:

- Advies 204 'Voorontwerp van decreet inzake herstructurering beleidsdomein EWI', d.d. 11 juni 2015
- Advies 207 'Conceptnota Clusterbeleid', d.d. 24 september 2015
- Advies 208 'Conceptnota Ondernemerschap', dd. 24 september 2015
- Advies 209 'Besluiten tot regeling werking AIO, Hermesfonds en Beslissingscomité Hermesfonds', d.d. 22 oktober 2015

De VRWI heeft zich in zijn adviezen in algemene termen positief uitgelaten over de grote EWI-werven die deze legislatuur voorziet: herstructurering van het EWI-landschap naar een nieuw AIO en FWO+, uitbouw van een clusterbeleid, enzovoort. Maar doordat het voorbije jaar heel veel energie is gegaan naar de hervorming van de organisatiestructuren, lopen de hervorming van de instrumenten en de opstart van het clusterprogramma vertraging op. Hierdoor komt de continuïteit in het gedrang en verkeren sommige W&I-actoren momenteel in een zeer onzekere situatie. Op die manier dreigt de in het verleden opgebouwde expertise en kritische massa opnieuw verloren te gaan.

Daarom kijkt de VRWI vol verwachting maar ook met enige bezorgdheid uit naar 2016. De Raad dringt er bij de Vlaamse Regering op aan om de onzekerheid weg te nemen en de nodige continuïteit te verzekeren binnen de reguliere kanalen voor de bestaande spelers.

3. TE HANDHAVEN PRINCIPES

3.1. De vijf V's als impliciete uitgangspunten

In de inleiding van de beleidsbrief (pp. 9-10) verheldert Philippe Muyters kort de vijf V's of impliciete uitgangspunten voor de in 2015 geopende werven die hij in 2016 verder tot uitvoering zal brengen. Dit is nieuw ten opzichte van de Beleidsnota WEWI 2014-2019. Het gaat om de volgende V's:

- Vraaggericht en marktgedreven
- Vereenvoudiging
- Verlagen van drempels
- Valoriseren van (menselijk) kapitaal
- Verantwoordelijkheid geven

De VRWI schaart zich achter deze uitgangspunten. Wel vindt de VRWI dat de vierde V van 'Valoriseren van menselijk kapitaal' niet goed de lading dekt van wat eronder staat. De VRWI stelt voor om deze V te behouden voor acties die de mens centraal stellen (ondernemers, onderzoekers, enz.) en bijkomend een nieuwe zesde en zevende V toe te voegen die staan voor 'Verzekeren van een excellente kennisbasis' en voor 'Verzekeren van een sterke innovatiebasis'.

Eveneens roept de VRWI de Vlaamse Regering op om in de praktijk ook vast te houden aan deze principes. Elke maatregel die ze neemt, moet de V-test kunnen doorstaan.

3.2. Resoluut inzetten op W&I en aanhouden van 3%-norm

De Vlaamse Regering kondigde in zijn Regeerakkoord aan om tijdens deze legislatuur te zullen inzetten op enerzijds Economie en Innovatie, en anderzijds Welzijn. Terwijl de eerste twee jaren van de legislatuur (2015-2016) nog besparingen zouden kennen (zie ook Advies 199C), heeft de Vlaamse Regering beloofd om vanaf 2017 resoluut te voorzien in een groeipad voor W&I.

De VRWI heeft het toegejuicht dat de regering de 3%-norm voor O&O-investeringen tegen 2020 (waarvan 1% publieke O&O-investeringen) heeft herbevestigd en hiervoor heeft voorzien in een zeer ambitieus groeipad. Via verschillende opstappen zal dit groeipad resulteren in een totaal recurrent bedrag van 500 miljoen euro aan bijkomende EWI-middelen in 2019 ten opzichte van 2014. Dit betekent over de hele legislatuur een gecumuleerd bedrag van 1 miljard euro extra aan EWI-middelen. De VRWI stelt dit op prijs.

De VRWI rekt er dan ook op dat de Vlaamse Regering zal vasthouden aan dit groeipad, ook in een context van budgettaire krapte. Om de internationale concurrentiepositie van Vlaanderen te behouden en te versterken, is het belangrijk dat Vlaanderen de 3%-norm voor O&O blijft nastreven, waarvan 1/3 of 1% publieke O&O-bestedingen. De VRWI blijft er daarom op aandringen het uitstekende groeipad voor O&O te verankeren.

Anno 2015 (initiële begroting 2015) bedragen de O&O-overheidskredieten 0,75% van het bbp (Speurgids Ondernemen en Innoveren 2015, p. 67). Volgens ruwe en voorlopige schattingen (Speurgids Ondernemen en Innoveren 2015, p. 74) ligt het behalen van de 1%-norm tegen het eind van deze legislatuur binnen bereik. Hierbij wordt wel verondersteld dat de geplande investeringen (o.a. groeipad van 500 miljoen euro) effectief worden doorgevoerd, en ze ook integraal aan O&O worden besteed.

Ondertussen is de invulling van het groeipad voor 2015 en 2016 bekend en weten we hoe de bijkomende middelen tijdens deze twee jaren verdeeld worden tussen enerzijds Economie en anderzijds Wetenschap & Innovatie. Hieruit blijkt dat de bijkomende middelen anno 2015 en 2016 niet integraal aan O&O werden/worden besteed. In zijn begrotingsadvies van midden december 2015 zal de VRWI hier meer in detail op terugkomen. In elk geval wil de VRWI er nogmaals met klem op wijzen dat als de Vlaamse Regering de 1%-norm voor publieke O&O-uitgaven wil nastreven, ze in de eerste plaats moet focussen op O&O-investeringen.

3.3. Evenwichten bewaren

Zoals meermaals benadrukt, vindt de VRWI het essentieel om de nodige evenwichten te bewaken bij het inzetten van de beschikbare middelen, met name het evenwicht:

- Tussen gericht en niet-gericht onderzoek

De VRWI wil een spreiding van de W&I-middelen over de hele innovatieketen met een evenwicht tussen gericht en niet-gericht onderzoek. Anno 2015 is de verhouding gericht versus niet-gericht ongeveer 50/50, vergelijkbaar met het evenwicht in 2002. Vooral de niet-recurrente financiering bracht het voorbije decennium het evenwicht meer in de richting van 60 gericht versus 40 niet-gericht (zie Speurgids Ondernemen en Innoveren 2015, pp. 49-50).

- Tussen vraaggedreven en pull-middelen enerzijds, en push- en aanbodgedreven middelen anderzijds

De Vlaamse Regering moet zowel een sterke innovatiebasis als een excellente kennisbasis koesteren en daarom een evenwicht nastreven tussen vraaggedreven en pull-middelen en aanbodgedreven en push-middelen.

- Tussen clustermiddelen enerzijds, en reguliere middelen anderzijds

Zoals benadrukt in Advies 207 moet de Vlaamse Regering het evenwicht bewaken tussen clustermiddelen enerzijds (voor speerpuntclusters: binnen strategische domeinen; voor innovatieve bedrijfsnetwerken: bottom-up of binnen opkomende domeinen) en reguliere middelen anderzijds (voor individuele of enkele actoren en binnen alle domeinen).

- Tussen innovatiemiddelen enerzijds, en ondernemerschapsmiddelen anderzijds binnen het nieuwe AIO

De VRWI herinnert hier aan zijn pleidooi uit Advies 204 om de middelen die nu voor O&O bestemd zijn binnen het IWT, en die weliswaar nog voorwerp zijn van een grondige evaluatie, te vrijwaren binnen het nieuwe AIO. Het is noodzakelijk om een evenwicht te bewaren tussen innovatiemiddelen enerzijds en ondernemerschap- of andere AO-middelen anderzijds.

4. AANBEVELINGEN EN VRAGEN BIJ DE PLANNEN 2015-2016

Beleidsjaar 2015-2016 belooft een aantal reeds voorbereide en/of recent opgestarte werven concreet uit te zullen werken en/of voort te zetten. De VRWI formuleert hierbij volgende aanbevelingen, bedenkingen, vragen en aandachtspunten:

4.1. Inzetten op beleidsadvies en -evaluatie

4.1.1. Inzetten op beleidsadvies 'policy for science' door uitrol VARIO

De beleidsbrief besteedt amper aandacht aan 'policy for science', of beter gezegd, aan het belang van advies bij het te voeren W&I-beleid. Welgeteld één zin (p. 29) in de beleidsbrief heeft het over de opstart van de VARIO in het voorjaar van 2016 als nieuw adviesorgaan voor innovatie en ondernemen ter vervanging van de VRWI. De Raad had meer informatie verwacht over de aard en werking van het nieuwe orgaan en herinnert de beleidsmakers aan zijn aanbevelingen uit Advies 199B:

“voor de toekomstige adviesinwinning over wetenschap en innovatie [is het] belangrijk dat onafhankelijke actoren ten persoonlijke titel en met expertise en ervaring uit de verschillende werkvelden (kennisinstellingen en bedrijven) als volwaardige gesprekspartners gezamenlijk en in consensus tot advies kunnen komen. Even belangrijk is de opdrachtomschrijving van het nieuwe adviesorgaan. Deze moet de hele innovatieketen afdekken en vooral focussen op de strategische langetermijnwerking waarvoor de VRWI alom geprezen wordt: begrotingsadvies, Memorandum, Toekomstverkenningen, enz.”

4.1.2. Vlaamse Regering overtuigen van nut van 'science for policy'

De beleidsbrief erkent het belang van 'science for policy' en onderlijnt dat de Vlaamse Regering moet blijven investeren in beleid gestoeld op wetenschappelijke inzichten ('evidence based policy making'). De Vlaamse Regering heeft hiertoe in een nieuw kader voorzien.

Door het wegvallen van de financiering vanuit het wetenschapsbeleid zal elk beleidsdomein geresponsabiliseerd worden om eigen initiatieven van beleidsrelevant onderzoek op te zetten. Voor de beleidsdomeinen Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie is Minister Philippe Muylers zinnens een beroep te doen op 'evidence' aangeleverd door twee steunpunten: een Steunpunt Werk en een Steunpunt Economie en Ondernemerschap.

Het stemt de VRWI tevreden dat zijn voogdijminister overtuigd lijkt te zijn van het nut van 'science for policy' en structureel blijft investeren in beleidsrelevant onderzoek. Anderzijds heerst er grote onzekerheid over het voortbestaan van relevante steunpunten binnen andere beleidsdomeinen. Daarom benadrukt de VRWI nogmaals - uit Advies 199B - dat er "wel degelijk nood [blijft] aan structurele kanalen voor beleidsondersteunend onderzoek" en dat deze "te verkiezen [zijn] boven ad hoc advies- of studieopdrachten." De Raad roept de hele Vlaamse Regering op om hierin blijvend te investeren.

Eveneens wil de VRWI de rol van het departement EWI beter verduidelijkt zien. Als elke minister/beleidsdomein verantwoordelijk is voor zijn eigen steunpunten en die ook volledig zelf moet financieren, welke meerwaarde kan EWI hierin dan nog spelen? De beleidsbrief blijft hierover erg vaag en heeft het o.a. over de uitbouw van een kennisnetwerk. De VRWI vindt dit nogal vrijblijvend en wil hierover meer klaarheid.

Tegelijkertijd vraagt de VRWI de Vlaamse Regering om een beroep te blijven doen op de expertise inzake beleidsondersteunend onderzoek aanwezig binnen ECOOM (3%-nota, Vlaams Indicatorenboek, enz.) en het departement EWI (Speurgids, deelname EU-programma's, enz.). Ook zij leveren nuttige 'evidence' voor het beleid.

4.1.3. Inzetten op specifieke en algemene beleidsevaluaties

Wat beleidsevaluatie betreft, besteedt de beleidsbrief terecht veel aandacht aan de doorlichting van een aantal W&I-actoren in 2016, zoals die van enkele SOC's waarvan de beheersovereenkomsten eind 2016 aflopen (iMinds, imec en VIB). Anderzijds heeft de Beleidsbrief amper oog voor meer algemeen opgevatte beleidsevaluaties, die even zeer noodzakelijk zijn en toelaten om het beleid - waar nodig - tijdig bij te sturen. De VRWI heeft hier al meermaals voor gepleit, recent nog in Advies 207 bij de conceptnota over het clusterbeleid

4.2. Aanpakken innovatieparadox door in te zetten op kennistransfer en valorisatie

Onder de titel Nieuw Industrieel Ondernemen (NIO) handelt de beleidsbrief enkel over het clusterbeleid en het SALK-plan (p. 26). De VRWI vindt dit te eng en wil hier zijn betoog herhalen om te blijven inzetten op samenwerking en co-creatie tussen bedrijven en kennisinstellingen, niet enkel binnen het clusterbeleid en het NIO, maar ook binnen het reguliere beleid.

Zo voeren de universiteiten onderzoek uit in iedere schakel van de kennisketen, van basis tot toepassingsgericht onderzoek, en hebben zij aldus een belangrijke rol inzake kennistransfer en valorisatie. Ook zij vervullen een brugfunctie tussen het fundamenteel en het toegepast onderzoek. Denken we maar aan het Industrieel Onderzoeksfonds (IOF). Het bevorderen van de doorstroming naar de markt is hierin een uitdrukkelijke doelstelling. Bovendien zijn de universiteiten ook actief in het oprichten van kennisintensieve spin-offs, o.a. via hun techtransfer-activiteiten. De beleidsbrief vermeldt dit wel in de omgevingsanalyse (p. 13), maar koppelt hier geen beleidsmaatregelen aan.

Ook de hogescholen nemen een prominente rol op in het aanpakken van de innovatieparadox en het stimuleren van kennistransfer. Door hun specifiek, vaak zeer praktijkgericht onderzoek, hun regionale en lokale verankering, hun traditioneel nauwe contacten met nabijgelegen bedrijven, kmo's en not-for-profitinstellingen zoals o.a. ziekenhuizen, hun rijk netwerk op de arbeidsmarkt, zijn de hogescholen goed geplaatst om deze brugfunctie te vervullen. De VRWI heeft deze rol al meermaals benadrukt en betreurt het dan ook dat de hogescholen amper aan bod komen in de beleidsbrief. Die verwijst er slechts twee maal naar en vermeldt slechts één concrete actie specifiek gericht op de hogescholen, met name dat de hogescholen hun rol als initiatiefnemer in het TETRA-programma kunnen versterken (p. 67).

Er is evenmin voldoende aandacht voor de programma's die tot nog toe ressorteerden onder het IWT en die kennisoverdracht vanuit de kennisinstellingen naar bedrijven beoogden en/of bereikten:

- Baekeland-doctoraatsmandaten in samenwerking met bedrijven
- Innovatiemandaten voor postdocs die zich willen bekwamen in valorisatie van hun onderzoeksresultaten naar de bedrijfsweld
- TETRA- of techtransfer-projecten voor hogescholen en universiteiten
- Landbouwtrajecten: projecten rond kennisoverdracht naar landbouw- en voedingssector
- Doctoraatsbeurzen van strategisch basisonderzoek
- O&O-projecten

In zijn Memorandum 2014-2019 heeft de VRWI – met het oog op het stimuleren van samenwerking en co-creatie - nog gepleit voor een versterking van de hybride instrumenten SBO, Tetra, PWO, ICON en IOF. De VRWI herhaalt hier dit pleidooi.

In de toekomst zullen sommige van deze programma's naar het AIO gaan en andere naar het vernieuwde FWO. Het is van cruciaal belang dat deze overdracht naadloos verloopt, continuïteit verzekerd blijft en dat ook de financiële middelen meevolgen. Tegelijkertijd mag de herstructurering van de EWI-agentschappen (een loket voor de kennisinstellingen en een loket voor de bedrijven) niet leiden tot een nieuwe tweespalt in het EWI-landschap.

De beleidsbrief onderstreept terecht (op p. 34) de nood aan samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen en cros-sectorale onderzoekssamenwerking, alsook (op p. 36) het belang van samenwerking tussen SOC's, zoals de samenwerking tussen iMinds en imec rond concrete projecten over het Internet of Things, Security, Big Data, ICT for Health. De VRWI vindt dit positief. De laatste thema's zijn overigens volledig conform met de resultaten van de VRWI-Toekomstverkenningen 2025. Niettemin wenst de VRWI hieraan toe te voegen dat ook de SOC's en de universiteiten goede samenwerkingsverbanden moeten kunnen blijven continueren.

4.3. De eerste innovatieve bedrijfsnetwerken en speerpuntclusters

De beleidsbrief besteedt (op pp. 26-27) relatief gezien weinig aandacht aan de uitrol van het clusterbeleid, nochtans één van de grote werven van deze legislatuur. In zijn Advies 207 bij de conceptnota Clusterbeleid heeft de VRWI een aantal onduidelijkheden gesignaleerd. De VRWI heeft er met name op aangedrongen dat

“de oproepdocumenten duidelijkheid [zouden] creëren over de gereserveerde projectmiddelen binnen de reguliere steuninstrumenten (voor speerpuntclusters) en de specifiek voorbehouden steuninstrumenten (voor speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken) binnen het AIO, zowel voor wat de bestaande reguliere steuninstrumenten betreft als voor de nog te creëren steuninstrumenten voor projecten met een hoge TRL.”

Voor de innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN's) zijn de modaliteiten en criteria inmiddels gekend via de gelanceerde oproep tot het indienen van voorstellen. Voor de speerpuntclusters zorgt het 'Voorontwerp van besluit tot regeling van de steun voor innovatieclusters in Vlaanderen', principieel goedgekeurd op 30 oktober 2015, niet meteen voor meer duidelijkheid ten opzichte van de conceptnota. Zoals de VRWI hierbij in zijn Briefadvies 213 (d.d. 19 november)

formuleert, blijven een aantal vragen nog steeds onbeantwoord:

- Hoe zal de Vlaamse Regering de selectie maken? Zal dit voor de speerpuntclusters gebeuren volgens het principe 'first come – first served', gezien het om een open call gaat en deze legislatuur er maximaal vijf voorziet?
- Zal de Vlaamse Regering in haar rol van entrepreneur ook zelf clusters initiëren in maatschappelijk relevante domeinen waar ze niet spontaan zelf tot stand komen?
- Hoeveel speerpuntclusters zullen er in totaal effectief erkend worden? Zoveel als maximaal voorzien (5)?
- Wat is de omvang van de geormerkte middelen? Wat zijn de specifieke instrumenten voorbehouden voor de clusters? Welke nieuwe steuninstrumenten met het oog op de verlenging van het steuntraject richting projecten met een hoog Technology Readiness Level (TRL) zullen worden gecreëerd?
- ...

Omwille van al deze openstaande vragen, zal de VRWI de selectie, ondersteuning en oprichting van de eerste innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN) en speerpuntclusters in de loop van 2016 van heel nabij opvolgen.

4.4. Toegang tot investeringsmiddelen

De beleidsbrief besteedt terecht veel aandacht aan de toegang tot investeringsmiddelen en de stroomlijning van de instrumenten binnen PMV. PMV zal voortaan naar buiten treden als de maatschappij die tot doel heeft dat elk goed businessplan in Vlaanderen ook financiering vindt, buiten of binnen PMV. PMV vult, waar nodig, de nood zelf in dankzij drie instrumenten: kapitaal, leningen en waarborgen.

De VRWI vindt dit in contrast staan met de plannen van de federale regering voor het invoeren van een speculatietaks. Een van de grote voordelen die small cap en mid cap technologiebedrijven in Vlaanderen genieten, is immers de grote interesse vanwege de lokale particuliere beleggers. Die interesse zal met de speculatietaks verdwijnen en zal een nadeel vormen voor de technologiebedrijven in Vlaanderen.

4.5. Europese en internationale reflex

De Beleidsnota WEWI 2014-2019 getuigde al van een sterke internationale en Europese reflex. Zo ook de beleidsbrief.

Het stemt de VRWI tevreden dat de Vlaamse Regering werkt aan 'Een Vlaamse strategie voor internationale samenwerking in Economie, Wetenschap en Innovatie' en een Vlaamse en Belgische ERA-routekaart, conform de afspraken op Europees niveau binnen de Raad Concurrentievermogen (p. 37). De beleidsbrief belooft in 2016 de conceptnota 'internationalisatie' verder te zullen afwerken na afstemming met de agentschappen binnen het EWI-beleidsdomein en belanghebbenden.

Het is de bedoeling om

“strategische keuzes omtrent deelname aan en financiering van internationale programma’s te faciliteren. Daarbij wordt het perspectief van de verschillende belanghebbenden (kennisinstellingen, bedrijven, overheidsorganisaties) gecombineerd met algemene Europese beleidsopties, zoals ‘open innovation, open science, open to the world’.

Ook wordt een vernieuwde werking van de NCP-werking uitgetekend, waarmee onderzoeksinstellingen zowel als bedrijven de weg naar deelname aan het Horizon 2020 programma gemakkelijker moeten vinden.

De Vlaamse en Belgische ERA-routekaart zullen aan de Europese Commissie worden overhandigd.”

De VRWI heeft hierbij volgende bedenkingen:

- De 'Vlaamse strategie voor internationale samenwerking in EWI' moet de bedoeling hebben om tot een werkbaar kader (afwegingskader/ beslissingskader) te komen voor de cofinanciering van Europese projecten, conform Advies 163.
- De Vlaamse Regering hanteert hier de slogan van Carlos Moedas, eurocommissaris voor Onderzoek, Innovatie en Wetenschap, met name 'open innovation, open science, open to the world'. Open Science zal hoog op de EU-agenda staan tijdens het Nederlandse voorzitterschap in de eerste helft van 2016. Welk standpunt zal Vlaanderen hierin innemen? De VRWI maant de Vlaamse Regering aan om niet voortvarend, maar voorzichtig te zijn in deze discussie en voorafgaandelijk alle relevante stakeholders hierbij te betrekken.
- De VRWI kijkt uit naar de vernieuwde en geoptimaliseerde NCP-werking die de Vlaamse spelers op een vlotte en efficiënte wijze moet begeleiden naar Horizon 2020.
- De VRWI vraagt om de 'Vlaamse strategie voor internationale samenwerking in EWI' af te stemmen met de geïntegreerde visie op internationalisering voor Vlaanderen, die FIT momenteel aan het uitwerken is op vraag van minister-president Geert Bourgeois.

Op p. 39 gaat de beleidsbrief in op het belang van investeringen in state-of-the-art onderzoeksinfrastructuur en de Vlaamse deelname aan ESFRI. De VRWI wijst er op dat momenteel slechts vier ESFRI-projecten waaraan Vlaamse actoren deelnemen, kunnen rekenen op structurele ondersteuning. Nochtans werden er nog andere projecten binnen Hercules positief geëvalueerd. Ook zij verdienen structurele financiering.

In een apart zesde hoofdstuk (pp. 47-53) gaat de beleidsbrief in op 'Investeren in Europese, internationale en interregionale netwerken'. Dit gebeurt aan de hand van zeven thema's. Veel aandacht gaat o.a. uit naar Europese vertegenwoordiging. Aangezien minister Philippe Muyters in de tweede helft van 2015 en de eerste helft van 2016 België vertegenwoordigt in de Raad Concurrentievermogen is die aandacht volledig terecht. De VRWI heeft er meermaals op aangedrongen dat Vlaanderen proactief moet proberen wegen op het Europese beleid.

Eveneens gaat de beleidsbrief in op de Vlaamse activiteiten binnen het Vanguard Initiative. De Vlaamse Regering belooft die te zullen aligneren met het Vlaamse clusterbeleid. Dit is conform VRWI-Advies 207.

Eveneens in lijn met Advies 207 is de recente oprichting van een Werkgroep Financial Instruments die *"een uitgebreide exploratie [zal] verrichten van een interregionaal financieringsinstrument voor industriële demonstraties en pilotacties voor nieuwe waardeketens in het kader van EFSI"*, zoals de beleidsbrief beschrijft (p. 52). Gezien de specifieke modaliteiten van het Europees Fonds voor Strategische Investeringsinstrumenten of EFSI betekent dit een actieve rol van PMV en de instrumenten die het beheert, zoals o.a. het TINA-fonds. Het TINA-fonds wordt momenteel geëvalueerd met het oog op een bredere inzetbaarheid van het instrument in het kader van het gericht clusterbeleid, meer specifiek in het kader van het verlengen van het steuntraject naar ontwikkelingen met hoge TRL (o.a. demo, proeftuin). Zoals benadrukt in Advies 207, kijkt de VRWI uit naar de resultaten van de evaluatie en hoopt de Raad dat ze benut zullen worden om PMV en haar instrumenten op korte termijn te stroomlijnen met het Vlaamse clusterbeleid, het Europese Slimme Specialisatiebeleid (binnen en buiten het Vanguard-initiatief) en het EFSI.

4.6. Een proactief Vlaanderen in het federale ruimtevaartbeleid

Hoewel ruimtevaartonderzoek een federale materie is, heeft de VRWI bij het begin van de legislatuur in zijn Advies 200 aangedrongen op een proactieve houding van de Vlaamse overheid ten aanzien van de federale hervormingen ter zake. Vlaanderen heeft immers enkel te winnen bij een proactief ruimtevaartbeleid.

In haar regeerakkoord heeft de federale regering de oprichting aangekondigd van een Interfederaal Ruimtevaartbureau met rechtspersoonlijkheid waar alle middelen die de federale departementen aan de ruimtevaartactiviteiten besteden (m.a.w. zowel financieel als inzake personeel) zullen worden gegroepeerd. De federale regering heeft tevens aangegeven hierbij de gewesten te zullen betrekken.

Vlaanderen mag hier geen afwachtende houding aannemen en moet zich verzekeren van een evenwichtige vertegenwoordiging in het Interfederaal Ruimtevaartbureau en via deze weg van een hogere return op zijn investeringen in ruimtevaart. De beleidsbrief gaat nergens in op de standpuntinname en acties van Vlaanderen t.a.v. dit specifieke dossier. Bovendien vragen ook andere federale dossiers zoals de hervorming van de federale wetenschappelijke instellingen een proactieve houding van de Vlaamse overheid.

4.7. Blijvend investeren in eerste schakel van innovatieketen

Op p. 35 kaart de beleidsbrief het probleem aan van de lage slaagpercentages bij het FWO. Over concrete maatregelen om de percentages op te krikken, wordt gezwegen. Nochtans is wel voorzien dat het FWO in 2016 voor 8 miljoen euro aan bijkomende middelen krijgt. Deze middelen zullen door de Vlaamse Regering worden ingezet op het klinisch en translationeel onderzoek. De VRWI vindt nochtans het opkrikken van de slaagpercentages essentieel en meer prioritair. Vooral de slaagkansen voor FWO-projecten zijn ondermaats, en door de recente afbouw van de postdocfinanciering door de federale overheid, ontstaat er ook een acuut probleem voor FWO-postdocs, stelt de VRWI. De extra middelen zouden prioritair hierheen moeten vloeien.

Anderzijds vindt de VRWI het positief dat de Vlaamse Regering het probleem van de lage slaagpercentages in samenhang bekijkt met het aanvraagdreg bij mandaten en projecten. Lage slaagpercentages hebben immers niet enkel te maken met de beschikbare middelen, maar ook met het aantal aanvragen. De VRWI vraagt de Vlaamse Regering om deze problematiek van naderbij te bekijken. Dit kan samengaan met de doorlichting van de selectieprocedures van het FWO in 2016 en de daaruit volgende hervorming ervan in 2017 met het oog op een verdere aanpassing aan de internationale standaarden (zie 4.8).

4.8. Nieuwe FWO-selectieprocedures

Op p. 35 kondigt de beleidsbrief een doorlichting aan van de FWO-selectieprocedures om tegen 2017 de rol van niet aan Vlaamse universiteiten verbonden experts in die procedures te vergroten. De VRWI vindt dit een uitstekende evolutie die de excellentie nog meer ten goede zal komen.

De VRWI begrijpt wel niet hoe “hierbij [lees: bij de hervorming van de FWO-selectieprocedures] ook een verruimde rol voor het BOF aan bod [kan] komen”. Wat wordt hiermee bedoeld?

4.9. BOF

Het BOF had wel een plaats op zichzelf mogen krijgen in de beleidsbrief. Wat voorziet de Vlaamse Regering voor het BOF naar de toekomst toe? De VRWI is voorstander van een verruimde rol en meer slagkracht en middelen voor het BOF. Het BOF is immers een essentieel instrument in het strategisch onderzoeksbeleid van de universiteiten en laat hen toe om eigen accenten te leggen.

4.10. Strategie voor onderzoeksloopbanen

De VRWI apprecieert de aandacht van de Vlaamse Regering voor de loopbaan van onderzoekers (Beleidsbrief WEWI, p. 38) en kijkt uit naar hoe de strategie voor onderzoekers en andere kenniswerkers zal uitgewerkt worden, parallel aan de ERA-routekaart met focus op ‘een open arbeidsmarkt voor onderzoekers’. Wel maant de VRWI de Vlaamse Regering aan om de strategie enkel te richten op die problemen die zich hieromtrent noemenswaardig stellen in Vlaanderen. De Raad verwijst hier naar het advies en bijhorend onderzoeksrapport dat hij eind 2015 zal uitbrengen omtrent de ‘Doorstroom van doctoraathouders naar de niet-academische arbeidsmarkt’.

4.11. Inzetten op ambitieus ondernemerschap

Het stemt de VRWI tevreden dat de Vlaamse Regering niet langer in de eerste plaats focust op het ‘activeren van ondernemingspotentieel bij leerlingen, studenten en werkzoekenden’ (waarvan nog sprake was in de Beleidsnota WEWI 2014-2019), maar wel op ‘het activeren van ondernemingspotentieel en ambitieus ondernemerschap’ (Beleidsbrief WEWI 2015-2016, pp. 64-66). De VRWI heeft hier in zijn Advies 199B precies op aangedrongen. In hetzelfde advies heeft de VRWI er ook op gewezen dat er inzake ambitieus ondernemerschap nog veel potentieel onbenut blijft onder de gedoctoreerden en postdocs. Vooral onder hen moet

ondernemerschap (in de vorm van start-ups, spin-outs en spin-offs) gestimuleerd worden. In Advies 208 'Conceptnota Ondernemerschap' heeft de VRWI dit pleidooi nogmaals herhaald.

4.12. Activeren van innovatiepotentieel bij kmo's en grote ondernemingen

De Vlaamse Regering belooft te zullen inzetten op het verhogen van de innovatiecapaciteit bij niet-kennisintensieve kmo's en grotere ondernemingen en voorziet hiertoe in diverse instrumenten (Tetra, VIS, clusterbeleid) met betrokkenheid van uiteenlopende actoren (Beleidsbrief WEWI 2015-2016, pp. 66-67). Tegelijkertijd wordt het belang van collectief onderzoek en kennisdiffusie naar innovatievolgers en kmo's erkend. Ook de rol van de hogescholen en het initiatief dat zij nemen richting innovatie bij kmo's komen aan bod. De VRWI vindt dit positief.

Gehandtekend

Danielle Raspoet
Algemeen Secretaris

Gehandtekend

Dirk Boogmans
Voorzitter

VLAAMSE RAAD
VOOR WETENSCHAP
EN INNOVATIE

FLEMISH COUNCIL
FOR SCIENCE
AND INNOVATION

KOLONIËNSTRAAT 56
B-1000 BRUSSEL
WWW.VRWI.BE

T +32 2 212 94 10
F +32 2 212 94 11
INFO@VRWI.BE

D. BOOGMANS | VOORZITTER
D. RASPOET | SECRETARIS

